

MUSIQI-NAZARIY FANLARNI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION YONDASHUV

Muallif: A'zamjonova Nozima Yusufovna¹, Abdullayeva Maftuna Baxtiyorovna²

Affilyatsiya: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti^{1,2}

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14405373>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada o'sib kelayotgan yosh avlod tarbiyasida, uni shaxs sifatida barkamol bo'lib yetishishida musiqiy-nazariy fanlarning roli va ahamiyati, darskarda innovatsion usullarning qo'llanilishining ijobiy natijalari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Inson, shaxs, tarbiya, ta'lim, musiqa, dars, mashg'ulot, san'at, pedagogika, innovatsiya, texnologiya.

Xalqimiz asrlar davomida juda katta hayotiy tajriba to'pladi, uni takomillash-tirdi va ijtimoiy hayotida turli vositalar orqali kelajak avlodga meros qoldirdi. Musiqa inson hissiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega, o'quvchilarni nafo-sat olamiga olib kirish va axloqiy-g'oyaviy tarbiyalashning muhim vositasi sifatida xiz-mat qiladi. O'zbekistonda uzluksiz ta'lim tizimi asosida shaxsni rivojlantirishda juda katta e'tibor berilib kelinmoqda. Bu o'rinda shubhasiz musiqa darslarida e'tibor tubdan takomillashtirilib, uni yanada rivojlantirish masalasiga e'tibor o'zgacha tus oldi. Kelajak avlodni barkamol inson etib tarbiyalashga alohida urg'u berilishi juda ham ahamiyatli va quvonarli holdir.

Ma'lumki, har bir dars mavzusini o'rganishda o'ziga xos texnologiya, usul va vositalarni tanlashga to'g'ri keladi. O'qitish jarayonida yuqori natijaga erishish uchun dars jarayonini oldindan ketma-ketligini mo'ljallash kerak bo'ladi. Bunda o'qituvchi fanning o'ziga xos tomonlarini, o'quv jarayonini va sharoitini, o'quvchularning ehtiyoji va imkoniyatlarini, bilim saviyasini, sharoitga qarab ishlatoladigan texnologiyalarni tanlash lozim. An'anaviy ta'lim o'quvchilarni tayyor bilimlarni o'zlashtirishga o'rgatadi, unda o'qituvchi shaxsi asosiy o'rinni egallagan bo'lib, o'quvchi esa bu jarayonning passiv ishtirokchisi bo'lib kelgan. Ilmiy texnika revolyutsiya davrida o'quvchi o'zlashtirishi lozim bo'lgan ilmiy axborot xajmining keskin oshib ketishi bilan an'anaviy ta'lim kam samarali bo'lib qoldi. Ana shuning uchun kelish davri interaktiv metodlar, innovatsion pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga kiritishga qiziqish tobora kuchayib bormoqda. Zamonaviy texnologiyalar o'quvchilarni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishga, mustaqil o'rganish, taxlil qilish va olingan bilimlardan o'zlari xulosa chiqarishga o'rgatadi. Innovatsion texnologiyalar inglizchadan "innovaton" yangilik kiritish – pedagogik jarayon, ya'ni o'quvchi va o'qituvchi faoliyati o'zgarish, yangilik kiritish, o'quv jarayonida interaktiv metodlardan

to'liq foydalanishni o'z ichiga oladigan vositalar esa o'quvchining birgalikda faoliyat orqali ta'lim mazmuniga ta'sir ko'rsatadigan vositalarni o'z ichiga oladi. Bunday hamkorlikning o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat: o'quvchining bilim olish ishtiyoqini muntazam oshirib boorish; o'quvchining xar qanday muammoga ijodiy yondashuviga o'rgatish; pedagog va o'quvchi faoliyatining o'zaro hamkorligini ta'minlash; o'quvchining dars davomida befarq bo'lmasdan, ijodiy fikrlashi va izlanishiga imkon yaratish.

Bu jarayonda kafolatlangan natijaga erishish oqituvchi bilan o'quvchining xamkorligida faoliyati, o'quvchining ijodiy ishlash, mustaqil fikrlashi, izlanishi, taxlil qilishi va xulosalay olishi, o'quvchining o'zig'ava guruhga, guruhning o'quvchiga baho berishiga imkon yaratilishi bilan bog'liq.

Ta'limni tashkil etishning noan'anaviy shakllarining xilma-xilligi turli xil faoliyat turlari uchun keng sharoitlarni yaratadi, bu nafaqat o'quvchining aqliy jarayonlarining butun majmuasini o'z ichiga olishga imkon beradi, asosiy ta'lim doirasini kengaytirishni, balki maxsus kasbiy bilim va ko'nikmalarni olishga imkon beradi. Ayniqsa, musiqiy ta'limni zamon talablari darajasiga ko'tarish, ta'lim tizimiga ilg'or innovatsion va pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish muhim davlat ahamiyatiga molik masalalardan biri sifatida kun tartibida turibdi. Musiqiy- nazariy fanlarni o'qitishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish Pedagogik texnologiya va pedagog mahoratga oid bilim, tajriba va interfaol metodlar o'quvchi-talabalarni bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini taminlaydi.

XXI asrda yangi texnologiyalar paydo bo'lishi munosabati bilan o'qitish uslubiyotiga yondashuv o'zgardi, o'qishni rivojlantirish masalalari eng muhim mavzulardan biri bo'ldi. O'quvchilarni ommaviy estetik tarbiyalash o'quv dasturlariga, o'qitish usullariga boshqacha, yangicha yondashuvni talab qiladi. Musiqiy nazariy fanlar o'qituvchilarning vazifasi bu jarayonni o'quvchilar uchun ijodiy va qiziqarli qilishdir.

Innovatsion ta'lim uslublari, multimediya va texnologiya vositalarining paydo bo'lishi, rivojlanishi, takomillashishi rivojlanayotgan jamiyat, yangi avlodning talab va ehtiyojlari bilan bog'liq. Ta'limning an'anaviy shakllari bilan bir qatorda, o'quvchilarga qisqa vaqt ichida minimal harakat bilan moslashishga imkon beradigan innovatsion usullar mavjud. Ta'lim tashkil etishning noan'anaviy shakllarning xilma xilligi turli xil faoliyat turlari uchun keng sharoitlarni yaratadi, bu nafaqat o'quvchining aqliy jarayonlarining butun majmuasini o'z ichiga olishga imkon beradi, asosiy ta'lim doirasini kengaytirishni, balki maxsus kasbiy bilim va ko'nikmalarni olishga imkon beradi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarga, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarga talab ortib bormoqda. O'quv jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim tizimining sifatini yaxshilash, o'quvchilar bilimni kengaytirish, dunyoqarashini chuqurlashtirish, ko'nikma va qobiliyatlarni yaxshilashga yordam beradi. Innavatsion, pedagogic va axborot texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarni bilimlarini kengaytirishga, bilim olishga qiziqishni oshirishga ishtiyoqni kuchaytiradi, darslarni tahlil qilish va xulosalar chiqarishga imkon beradi.

Musiqiy ta'limga yangicha yondashuvlar, shuningdek, o'quvchilar musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda mutlaqo boshqacha, eng samarali pedagogik texnologiyalardan foydalanishni talab qiladi.

Musiqa inson tafakkurining o'ziga xos turi bo'lib, asosiy vazifani - inson bilan aloqa qilish funksiyasini bajaradi. Bunday darslarda ma'naviy, amaliy, ijodiy, individual dunyoqarash ustunlik qiladi, ya'ni avtoritar yondashuv va tegishli o'qitish usullaridan voz kechadi. Musiqa nazariyasi, solfedjio va garmoniya fanlarda innovatsion texnologiyalarni qo'llash mumkin va zarurdir. Yangi texnologiyalardan foydalanish musiqiy nazariy darslarini boyitadi va yangilaydi. Pedagogik fan va amaliyotning hozirgi rivojlanish bosqichida shaxsni shakllantirish muammolari dolzarbdir. Faqat mustaqil, ijodiy, ijtimoiy mas'uliyatli inson hayotiga va uning atrofidagi dunyoga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Musiqiy-nazariy fanlar bo'yicha olingan bilimlarni tushunish, tajriba qilish va qo'llash ko'plab amaliy mashg'ulotlarda amalga oshiriladi. Bugungi kunda musiqiy ta'lim sifatiga qaratilayotgan e'tibor o'qituvchilardan ko'proq ishlashga va texnologiyalardan foydalanishga bo'lgan ehtiyojni oshirmoqda. Ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik usullarni qo'llash va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan, shuningdek elektron manbalardan, o'quv va multimedia taqdimotlaridan foydalanish davr talabi ekanligini ta'kidlaymiz. Pedagogik texnologiyalarning xilma-xilligi ularni birgalikda ishlatishga, mavzular va bo'limlar bo'yicha o'qituvchiga eng munosibini tanlashga imkon beradi.

Multimedia (multimedia – ko'p muhitlilik) vositalari bu texnik va dasturlar to'plami bo'lib, u insonga o'zi uchun tabiiy bo'lgan juda turli-tuman muhitlarni: tovush, video, grafika, matnlar, animatsiyalarni ishlatgan holda zamonaviy texnologiya bilan muloqatda bo'lib biror axborotni insonga odatdagidan ko'ra ko'proq qilish imkonini beradi. Musiqa nazariyasini o'qitishda multimedia manbalari an'anaviy ravishda quyidagilarga bo'linadi: musiqiy multimedia texnik jihozlari; musiqiy dasturiy ta'minot; kompyuterli va Mobil ilovalar (ma'lumotnoma, lug'at, o'yin, o'quv dastur)

Texnologik taraqqiyot to'xtamaydi va inson mehnatini engillashtirish uchun doimiy ravishda rivojlanmoqda. Shu munosabat bilan o'qitishning yangi bosqichi bevosita texnologiyalar bilan bog'liq. Texnologiyalar va musiqada innovatsiyalarning qo'llanilishi tufayli musiqiy ta'lim yanada qulay va qiziqarli asboblar bilan boyitilmoqda. Chunki taraqqiyot, ilm-fan, ma'rifat, madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir.

Xulosa qilib aytganda, musiqa nazariyasini o'qitishning hozirgi bosqichida innovatsion texnologiyalar va multimedia manbalaridan foydalanish muhimligini ta'kidlaymiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Uzbekiston Respublikasining Prezidenti 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha xarakteristik strategiyasi to'g'risida" farmoni.

Ардабаева Б.К., Белошническо Е.В., Дандыбаева Г.Т., Мишутина Е.И. Методические рекомендации по организации и планированию экспериментальной работы в организациях образования // - Костанай, 2009 г.

Raximov Q. Musiqaning elementar nazariyasi. (Ma'lumotnoma), Toshkent, "Musiqa", 2007.

Raximov Q. Musiqaning elementar nazariyasi bo'yicha mashq va vazifalar to'plami. Toshkent, "O'zbekiston", 2006